

Dret penitenciari

Codi: 100458
Crèdits: 6

2024/2025

Titulació	Tipus	Curs
2500257 Criminologia	OB	3

Professor/a de contacte

Nom: Maria Carmen Navarro Villanueva

Correu electrònic: maricarmen.navarro@uab.cat

Equip docent

Jose Luis Rodriguez Torres

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

No hi ha cap requisit previ per a poder cursar aquesta assignatura.

La docència de l'assignatura s'impartirà tenint en compte la perspectiva dels Objectius de Desenvolupament Sostenible.

Idioma:

Teoria: Les classes s'impartiran en català. Això, no obstant, si hi ha estudiants internacionals que no entenguin el català, les classes es faran en castellà.

Seminari 11: català

Seminari 12: català

Seminari 13: castellà

Objectius

Aquesta assignatura té com a objectiu principal dotar a l'alumnat dels coneixements necessaris perquè pugui redactar qualsevol informe per l'Administració Penitenciària o pel Jutjat de Vigilància Penitenciària relatiu a la situació penitenciària d'una persona privada de llibertat i, especialment, sobre la concessió de beneficis penitenciaris, referents al procediment sancionador, relatius a permisos de sortida o sobre la classificació

penitenciària. D'altra banda, altres objectius importants perseguits per l'assignatura són que l'alumnat sigui capaç d'informar a les persones privades de llibertat sobre la seva situació penitenciària i que conegui la realitat dels nostres Centres Penitenciaris.

Competències

- Demostrar que es coneix el marc legal i el model de funcionament dels diferents agents de control del delictes.
- Exposar i argumentar amb claredat, davant un públic especialitzat i no especialitzat, l'anàlisi feta sobre un problema de conflicte o de criminalitat i les seves respostes.
- Identificar la intervenció penal més adequada i efectiva per a cada supòsit concret.
- Redactar un treball acadèmic.
- Relacionar-se respectuosament amb persones.
- Tenir capacitat d'anàlisi i síntesi.
- Transmetre oralment les idees a una audiència.
- Treballar de manera autònoma.
- Utilitzar correctament el llenguatge jurídic, el psicològic, el pedagògic i el sociològic.
- Utilitzar un llenguatge no discriminatori i respectuós amb les diverses parts implicades en el conflicte i en la criminalitat.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar criteris d'eficàcia en la utilització del dret en l'àmbit de la criminologia.
2. Argumentar amb precisió conceptes jurídics davant d'un fòrum.
3. Argumentar verbalment amb educació i sense biaix qüestions de criminalitat.
4. Expressar-se de manera precisa utilitzant els termes tècnics del dret.
5. Redactar un treball acadèmic.
6. Relacionar-se respectuosament amb persones.
7. Tenir capacitat d'anàlisi i síntesi.
8. Transmetre oralment les idees a una audiència.
9. Treballar de manera autònoma.
10. Utilitzar la legislació i les seves vies d'aplicació en el fet delictiu.

Continguts

Tema 1: El dret penitenciari

1. Concepte, naturalesa i contingut
2. Les fonts del dret penitenciari. Evolució de la normativa penitenciària espanyola
3. Principis bàsics.
4. La intervenció judicial en l'execució de la pena de presó. El paper del Jutjat de Vigilància Penitenciària.

Tema 2: Origen i evolució dels sistemes penitenciaris

1. Origen de la pena privativa de llibertat
2. Els sistemes penitenciaris
3. El sistema d'execució penitenciària de la Llei Orgànica General Penitenciària

Tema 3: Els establiments penitenciaris

1. Concepte i principis informadors
2. Tipologia
3. Organització general dels Centres Penitenciaris: ingressos, llibertats, conduccions, trasllats, seguretat i vigilància.
4. Modalitats de compliment

Tema 4: El tractament penitenciari i les modalitats de compliment de la pena

1. Concepte
2. Contingut i principis
3. Finalitats
4. Àrees d'intervenció
5. La classificació penitenciària
6. Modalitats de compliment de la pena: règim tancat, règim obert i règim semi-obert
7. El Pla individual de tractament
8. Programa riscanvi: evaluació i gestió del risc.

Tema 5: L'Administració Penitenciària

1. Distribució competencial
2. Òrgans col·legials
3. Òrgans unipersonals
4. El/la funcionari/a de presons
5. L'elaboració d'informes per part del personal de l'Administració Penitenciària

Tema 6: Drets i deures de les persones privades de llibertat: la relació jurídic-penitenciària

1. Contingut, naixement i extinció de la relació jurídic-penitenciària
2. Els drets de les persones privades de llibertat
3. Els deures de les persones privades de llibertat
4. La responsabilitat de l'Administració Penitenciària

Tema 7: El dret al treball de les persones privades de llibertat

1. Concepte i naturalesa
2. Modalitats de treball penitenciari
3. Tallers i formació
4. El paper del CIRE

Tema 8: El règim penitenciari

1. Concepte

2. Higiene i alimentació

3. Assistència sanitària

4. Instrucció, educació i activitats recreatives

Tema 9: Les relacions amb l'exterior

1. Tipus de sortides

2. Procediment de concessió dels permisos

3. Comunicacions

4. Recepció de paquets i encàrrecs

Tema 10: El règim disciplinari sancionador

1. Concepte, naturalesa i finalitats

2. Principis informadors

3. Les faltes i sancions disciplinàries

4. Procediment sancionador

5. Recursos

Tema 11: Els beneficis penitenciaris

1. Concepte i classes

2. La llibertat condicional: concepte i modalitats

3. L'indult penitenciari

4. Les recompenses

Tema 12: Les relacions paterno-filials des de la presó. Persones estrangeres complint condemna a Espanya

1. La normativa espanyola i internacional sobre els contactes de les persones privades de llibertat amb llurs fills/filles

2. L'exercici de la maternitat des de la presó

3. Els drets dels fills i les filles de persones privades de llibertat

4. Persones estrangeres a les presons espanyoles.

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	19,5	0,78	1, 2, 7
Debats i conferències	4,5	0,18	2, 3, 4, 6, 7, 8

Resolució i discussió a classe de casos pràctics	7,5	0,3	2, 3, 4, 6, 8
Treballs pràctics a l'aula i correcció	7,5	0,3	2, 3, 4, 5, 7, 9
Tipus: Supervisades			
Avaluació	6	0,24	2, 4
Tipus: Autònomes			
Estudi de la matèria i preparació de treballs individuals i col·lectius	105	4,2	1, 4, 5, 9, 10

Les classes de dret penitenciari combinaran la teoria i la pràctica. La primera franja horària es dedicarà, per regla general, a l'estudi teòric del dret penitenciari a partir de l'explicació de la professora. L'alumnat, respecte d'algunes lliçons, haurà d'haver llegit amb deteniment el material assenyalat pel professorat prèviament. La segona franja horària es dedicarà, d'una banda, a la correcció i comentari dels treballs presentats pels i les estudiants així com al plantejament dels dubtes que hagi generat el tema. D'altra banda, en els seminaris es duran a terme treballs pràctics amb la supervisió del professorat. En la mesura del possible, en els seminaris es visualitzaran vídeos i/o es comentaran conferències impartides per persones vinculades a l'Administració Penitenciària el marc de l'assignatura així com a l'organització de diferents tallers per dur a terme de manera voluntària en alguna presó catalana.

Les classes comencen puntualment. No s'admet l'entrada a classe una vegada aquesta s'hagi iniciat, ni la sortida abans de la finalització, salvant causa justificada.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Proves d'avaluació (2)	50%	0	0	1, 4, 5, 7, 9, 10
Pràctiques individuals	25%	0	0	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 10
Treballs grupals	25%	0	0	1, 2, 3, 4, 6, 8, 9

A) Modalitat d'avaluació continuada

Es la modalitat recomanada per a superar l'assignatura. Aquest model d'avaluació continuada requereix l'assistència a les classes, excepte en aquells supòsits d'absències justificades documentalment per malaltia o circumstàncies sobrevingudes de força major. Cal un mínim del 80% de l'assistència per a superar l'assignatura.

La nota final de l'assignatura s'obtindrà de la mitjana dels diferents treballs que l'alumnat ha de fer al llarg del curs, tant individuals com grupals (25%+25%) així com de les dues proves d'avaluació que es duran a terme (50%). La nota de cadascuna d'aquestes proves d'avaluació haurà de ser, com a mínim, de 4 per superar l'assignatura, sempre i quan la mitjana entre les dues proves sigui de 5. Els treballs individuals que haurà de fer l'estudiant seran tres: un comentari personal sobre algun documental vist a classe, una exposició oral

sobre alguns dels temes treballats a classe i un informe criminològic. Aquests treballs individuals, segons s'ha assenyalat, valen un 25% de la nota final.

L'alumnat serà avaluat sempre que hagi realitzat un conjunt d'activitats el pes de les quals equivalgui a un mínim de 2/3 parts de la qualificació total de l'assignatura. Si el valor de les activitats realitzades no arriba a aquest llindar, el professor/a de l'assignatura pot considerar l'estudiant com a no avaluable.

L'alumnat que no hagi superat l'avaluació continuada, en tenir suspesa una de les dues parts (pràctiques o parcials) podrà presentar-se a la re-avaluació.

En cas que sigui detectat un plagi en algun dels treballs presentats o còpia en un examen, aquella pràctica i l'examen quedaran suspesos i l'estudiant perdrà el dret a presentar-se a la re-avaluació.

B) Modalitat d'avaluació única

L'alumnat que segueixi aquest mètode d'avaluació única haurà de realitzar una prova final en la que haurà de demostrar l'adquisició del conjunt de competències de l'assignatura.

La prova final consistirà en tres activitats diferents amb un valor també divers:

a) un examen final de tot el temari de l'assignatura (50%). Aquest examen serà tipus test i tindrà una durada de 60 minuts;

b) la resolució d'un cas pràctic de dret penitenciari (25%). Per a la resolució del cas, l'alumnat podrà disposar com a material de la Llei Orgànica General Penitenciària i del Reglament Penitenciari.

c) l'exposició oral davant d'un tribunal format per tres professors/res (25%). S'oferiran dos temes, apartats o subepígrafs del tema. L'estudiant haurà d'escollir-ne un per a exposar-lo oralment. Tindrà un temps màxim de 10 minuts per a preparar l'exposició. L'estudiant haurà de fer la defensa durant 5 minuts i seguidament, haurà de respondre a les preguntes formulades pel tribunal.

La realització d'aquestes tres activitats es farà en un mateix dia.

Per superar l'assignatura s'ha d'obtenir una nota mínima de 2,5 punts a l'examen; 1,25 punts al cas pràctic i 1,25 a l'exposició oral.

Si l'estudiant no supera alguna de les tres activitats, tindrà dret a la re-avaluació.

Bibliografia

Bibliografia obligatòria:

- Coyle, A. (2009). *La Administración Penitenciaria en el contexto de los derechos humanos. Manual para el personal penitenciario* (pp. 11-23). Centro Internacional de Estudios Penitenciarios. https://www.prisonstudies.org/sites/default/files/resources/downloads/spanish_handbook.pdf

- Cutiño, S. (2015). Algunos datos sobre la realidad del tratamiento en las prisiones españolas. *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología*, 17, 1-41.

- García Valdés C., (2019). Recuerdos de memoria: cómo se elaboró la Ley Orgánica General Penitenciaria. *Revista de Estudios Penitenciarios, Extra 2019*, 25-35.

- Güerri, Cristina y Larrauri Elena (2022). ¿De qué se quejan las personas presas? Estudio del sistema de peticiones y quejas ante la administración penitenciaria en España. *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología*, 24, 1-26.

- Navarro, Carmen (2018). *El encarcelamiento femenino*. Atelier, 6-101.

- Navarro, Carmen (2017). Las recientes reformas de la ejecución de la pena privativa de libertad. *Justicia*, 2, 275-318.

- Rovira M., Larrauri, Elena y Alarcón, P. (2018) La concesión de permisos. *Revista electrónica de Ciencia Penal y Criminología*, 20, 1-26.

Bibliografía recomanada:

- Cervelló, Vicenta(2022). *Derecho penitenciario*. Tirant lo Blanch (disponible en la biblioteca digital UAB).

- Cid J., Pedrosa A., Navarro Carmen (2021). La experiencia del encarcelamiento en España, *Revista de Derecho Penal y Criminología*, 24, 161-192.

- Jewkes, Yvonne y Johnston, Helen(2006). *Prison readings: a critical introduction to prisons and imprisonment*. Willan.

- Juanatey, Carmen (2016). *Manual de derecho penitenciario*. Iustel.

- Mir, C. (2015). *Derecho Penitenciario. El cumplimiento de la pena privativa de libertad*. Atelier.

- Navarro, Carmen (2019). *Ejecución de la pena privativa de libertad*. Juruá (disponible en la biblioteca digital UAB)

- Navarro, Carmen (2002). *La ejecución de la pena privativa de libertad. Garantías procesales*. J.M. Bosch editor.

- Nistal, J. (2016). *El sistema penitenciario español "de un vistazo"*. Grupo Criminología y Justicia.

- Tamarit, J. M.; García, R., Rodríguez María José., Sapena, F. (2005). *Curso de derecho penitenciario*. Tirant lo Blanch.

Programari

L'assignatura no exigeix un programari específic.

Llista d'idiomes

Nom	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(TE) Teoria	1	Català	segon quadrimestre	matí-mixt